

Adolf Mádr

Akce v prostoru

Když se v těžkých dnech běsnící války roznesla zpráva, že v noci na 6. červen 1944 byla zahájena na poloostrově Cotentinu dlouho očekávaná invaze, nabraly naděje v celé Francii nový dech. Invazní vojska zmáhala zpočátku jen ztěžilý ostrý protinápor Hitlerových armád. Francie se však už viděla v blízkém oddechu. Zato okupační síly zostřily svůj tvrdý tlak.

Někdy v těch dnech došlo daleko na jih od Normandie v šestitisícovém městě na řece Vienne, v St. Junienu k incidentu. Kolik bylo zabito Francouzů, nebylo pro okupanty rozhodující. V přestřelce však ztratili život dva němečtí vojáci. – Gestapo, SS i velitelství wehrmachtu okamžitě rozhodly zahájit akce tvrdé odvety. Původně chtěly vyhladit celé St. Junien. Ale požadavek bleskového činu a výhled na „obtížnou práci“ s několika tisíci Francouzi v době, kdy bylo nutno v Normandii čelit invazi, si vynutilo rozhodnutí jiné. Stačil pohled na mapu a místo St. Junien bylo vybráno městečko o dvě třtiny menší: Oradour sur Glane. Nevinné malebné městečko na říčce Glane v západním úpatí francouzského Středohoří. – Před válkou mělo daleko méně obyvatel. Nyní čítaly seznamy občanů, rozmnožené o jména uprchlíků z Alsaska a Lotrinska kolem dvou tisíc lidí...

Když se tehdy v sobotu ráno městečko Oradour probudilo, vyšli pilní zemědělci na blízká pole. Řemeslníci zahájili svou práci v dílnách. Mnoho dělníků odjelo vlakem za svou prací. A děti, veselé francouzské děti, mezi nimiž už k nerozeznání křičeli živou francouzštinou i malí Alsasané a Lotrinčané, šly do školky a do školy.

V té době byli již o n i na cestě sem. Po silnici z Limoges, ze střediska haut-viennnského departementu, směřovala k Oradouru skupina těžkých nákladních a pancéřových aut. Automobily i helmice, sražené do čel mladých mužů v polních uniformách, nesly pověstné znamení SS. Vozy rachotí a vezou dvě roty 4. esesáckého pluku tankových granátníků „Der Führer“, patřícího k známé divizi „Das Reich“. Mají splnit rozkaz, jehož podrobnosti zatím zná jen velitel hauptman Kahn a jeho štáb. Oficiálně je úkol vyjádřen strohým písemným příkazem: provést očištné akce v prostoru U.

Kolona aut rychle postupuje směrem na jih. Zdá se to neuvěřitelné: je 10. červen, druhé výročí vyhlazení Lidic v dalekém Československu. Ve stejném datu má být proveden stejně zběsilý čin...

Auta zastavují před Oradourem. Hauptman Kahn spěšně vyskakuje ze svého vozu. Důstojníci a poddůstojníci si předávají konkrétnější příkazy. Z mladého mužstva se kdosi zvědavě ptá: „O co půjde, poručíku?“ - Poručík Barth nadšeně odpovídá: „Dnes musí téct krev...!“

Pancéřové vozy jsou ponechány před obcí. Kahn velí četám s těžkými kulomety, aby obklíčily celé městečko. V příhodné chvíli dostanou nové pokyny. Odchod! Ostatní se připravují na vstup do Oradouru. Sto padesát mužů s lidskými tvářemi. Mužů? Většina tváří má teprve jinošské chmýří. Jak je tomu kratičko, co byli ještě dětmi? Sedmnáctiletí, osmnáctiletí a několik málo starších šarží. Právě ruce hauptmana Kahna, Boosovi, mladíku s ostře řezaným obličejem a tvrdým pohledem očí, dychtivě vyhlízejících každé přání velitele, je dvacet let. – Všichni mají na nohou těžké boty. Hlavy jim kryjí přílby. Výzbroj? Po zuby ozbrojeni minami, granáty, zápalnými náložemi, kulomety, automaty, pistolemi a dýkami. Všichni vyrostli v hitlerjugend. – Nejsou to jen Němci. Jsou mezi nimi i Alsasané. Nastupují proti občanům tichého malého města francouzského venkova. Přijímají rozkazy k zabíjení Francouzů i těch, kteří mluví jejich řečí a utekli sem na začátku války z Alsaska a Lotrinska. – Jména těch mladých mužů? Bläschke, Barth, Lenz, Steger, Öchs, Degenhard, Daab, Graff, Busch, Giedinger, Prestel, Pfeffer... Běžná německá jména. Hezká i nehezká. Lidská jména! Ano, lidská. Nesou však nejkrutější nelidskost.

Poručík Lenz, zkušený voják, chlubicí se často svými nedávnými zážitky z východní fronty, vydává mladému mužstvu instrukce jak nejlépe vyhodit do vzduchu dům: „Podívejte! Jeden granát doprostřed a ostatní pěkně kolem něho; potom se všecko vrhne na dům! Rozuměno?“

Barth instruuje popravčí čety. Boos stihací skupiny. Hauptman Kahn zajišťuje „bojový“ nástup do města. Bude zahájen přesně ve třináct třicet.

Někdy v té době vyjížděl z oradourského nádraží vlak. Do Limoges měl dojet po 14. hodině. Nedojel. Esesmani zaútočili na lokomotivu. Topič Chalot se nekryl. Dostal přímý zásah do hlavy. Lebka se roztránila a tělo padlo na dno kabiny. Strojvůdce Dauriat stačil vyskočit druhou stranou ven a úprkem, jehož rychlost u sebe nikdy nepovažoval za možnou, utíkal přes pole. Utíkal a křičel na roztroušené zemědělce: „Němci, Němci – přišli a střílí! Utečte!“

V městečku samém ještě nic netušili. Obecní sluha klidně klímal v radniční budově a mnozí dávali u svých stolů do úst poslední sousta oběda. Jiní už opět pracovali v dílnách a na dvorech. – Ve škole bylo zahájeno odpolední vyučování a kostelní hodiny klidně odbíjely čtvrt hodinku před druhou. Ulice byly liduprázdné. Ne však na dlouho.

Hlučně pochodující vetřelci s namířenými automaty, jejichž spouště držely připravené prsty, vyhánějící z prvních domů překvapené občany. K náměstí postupuje zděšený průvod. Městem se šíří tlumené výkřiky hrůzy: „Němci! Němci!“

Když vstoupil velitel Kahn do budovy městské správy, nečekal ani na starostu. Poděšený sluha musel vyjít a ohlásit spoluobčanům své poslední hlášení: „Všichni obyvatelé, muži, ženy i děti, se musí neprodleně shromáždit na náměstí!“

Náměstí, na němž se před válkou shromažďovali k slavnostem, se naplňuje přicházejícími. – Větší skupina ozbrojeného útvaru je střeží. Občané, kteří přeslechli zajímavé hlášení obecního sluhy, jsou vyháněni ze svých domů. Každý, kdo může chodit, musí jít. – Údiv Oradourských se brzo láme v pláči žen a nejmenších dětí. Někteří muži se pokusili ještě o vtipné věty. Dozněly v zmateném mlčení. – Museli ze svých domů tak, jak byli. Mnozí nejsou ani dostatečně ustrojeni. – Uprostřed shluku všech si neklidně stoupá na špičky jeden z mužů. Palčivě těká ustaranýma očima na všechny strany. Někoho hledá. Je jistě pekařem. Vytrhli jej od rozpálené pece, zamoučeného, obnaženého do půl těla. – Tam stojí švec v zástěře, hodinář, cukrář, švadleny, hospodyně, jež nesklidily ještě ani své stoly... Starci a stařeny, které musejí ostatní podpírat. Matky s dětmi v náručí a v kočárcích. Všichni!

Přichází i dvojstup poslušných dětí ze školky a ze školy. Učitelé je nenapomínají a děti neskotačí. Jdou tiše, nedětsky tiše. Jen jejich dřeváčky klapají na přestárlém dláždění. Občas se ozve plačtivé volání: „maminko, má drahá maminko!“ – Strašliví ozbrojenci je překřičí: „Los, los...!“

Sedmiletý školák Godefrin se pokusil o útěk. Seděl ve své lavici a vůbec neposlouchal výklad učitele. Zpozorněl teprve po prudkém otevření dveří. Do třídy vstoupil voják s automatem a křičel: „Alles raus!“ – Roger Godefrin si ho dobře prohlédl. Na helmě a na výložkách má ty dva háky nebo šipky, či co to je. – Byly mu sotva tři roky, když si jich poprvé všiml. To bylo tenkrát, když maminka strašně plakala, nesla ho v náručí a utíkala. Když se zastavili v neznámém domě a z blízka bylo slyšet rány, nakreslila mu to znamení na kus papíru a říkala: „Před každým, u koho to spatříš, utíkej!“ – Roger si na všechno dobře pamatuje. Museli utíkat z Lotrinska před *nimi*. Proto teď chápal, oč může jít. – Když jeho spolužáci byli vyhnáni ze třídy a řadili se před školou do dvojstupu, využil křiku a zmatku. Nevolal maminku jako ostatní. Věděl, že nikdo, ani maminka, teď nepomůže. Ostatně, maminka mu často připomínala: „Přijdou-li Němci, musíš se skrýt, musíš utéci!“ –

Roger utekl přes plot. Ztratil přitom střevíc. Drahocenný kožený střevíc, ale nevracel se. Utíkal co nejrychleji dál. Najedou – hrůza! Voják, prohledávající živé ploty, jej spatřil a namířil. Pác! Malý Roger padl k zemi. Věděl dobře: abych zůstal živým, musím dělat mrtvého. Nepohnul se.

Teprve za několik minut vstal a znovu utíkal. Ven, za městečko. – Smůla! Stojí tam pancéřový vůz a z polí shánějí esesáci zemědělce. Střílí. Roger spatřil, jak dva Němci střílili zezadu hodného pana Boutarauda. Ale jej, Rogera Godefrina, nesmí dostat! Míří znovu po něm. Nedostali ho. Utíkal a skočil do potoka. Shrbený se plížil podél rozervaného břehu. Tam našel bezpečný úkryt. Držel se křečovitě převislého břehu a ponořil se takřka celý do vody. Držel se a poslouchal nářek, střelbu, výbuchy...

Také mladá Senonová utekla. Za město na statek Macé. Odtud z dále pozorovala s ostatními lidmi ze statku oradourské neštěstí. Bylo to k nesnesení a nebylo pomoci.

Skupinky Kahnových mužů, pověřené prohlídkou všech obydlí, ženou k náměstí všecky opožděnce. Prohledávají dům za domem, sklep za sklepem, stáj za stájí. Běda tomu, kdo se chtěl skrýt! Srazí ho pažba a potom už jen tupá bolest. Rychlé kulky provrtávají bezbranná těla...

Vojáci slídí a slídí. Každý má při tom čas, aby spatřil kdejakou cennost v opuštěných obydlích. Kradou a loupí, plení. – Ti na náměstí strnulí mrazem strachu a beznaděje, nevědí, co všecko se děje v jejich domech. Jen časté výstřely dávají tušit...

Rozkaz „očistit“ Oradour byl každému ozbrojenému členu útvaru zpřesněn Kahnovými, Lenzovými, Barthovými, Boosovými příkazy: vraždit, zastřelit každého, kdo se nepodrobí okamžitě neodvolatelnému nařízení. Každého? I ty staré a nemocné lidi, ležící v postelích? I ty! I nemluvnata v kolébce!

V zchudlém pokoji jednoho domu dobíjejí Němci se zvláštní pečlivostí židovské manžele. Jejich tři děti se třesou úděsem pod cementovým schodištěm u sklepa. Byl to skvělý úkryt. A přece ani zacpané uši nemohly neslyšet rány, které ukončily život jejich rodičů! – Proč, pro Boha, proč maminka s tatínkem nespěchali za námi? Vždyť je přece znají?

Baur A Boos spěšně procházejí usedlostí rodiny Dessourteauxovy. Na dvoře je upoutala veliká garáž. Boos ihned věděl: zde bude vhodné místo. – Oba byli příliš zaujati představou, jak využít garáže a nezpozorovali, že nedaleko nich občan Dessourteaux doslova shodil své tělo pod prkennou ohradu. Zůstal tam, nenalezen, celé hodiny

Do jámy u živého plotu se skryl i pan Renaud. Kdesi v dálce našel svůj úkryt i staříček Curtvaud. Jeho syna právě odvádějí. Ženou jej a on křičí: „Tatínku, mon père...!“

Mezitím Boos s dalšími třemi vnikl do domu, v jehož kuchyni plakalo maličké dítě. Kolik mu může být? Mladík Boos odhaduje: nejvýš dva, snad tři měsíce. „Kde je kdo!“ křičí. Nikdo se

neozývá. Utíká z kuchyně ven do dveří vlevo. To je přece pekárna. Na širokém stole leží připravené šišky bílého chleba; vzadu vpravo pec, rozpálená dřevěným uhlím. Rozpálená do červena. Boos chvíličku přemýšlí. Rychle se vrací do kuchyně. K úžasu svých druhů vezme nemluvně a vhodí je do pece. Klidně. Jen si otře trošičku zamoučené ruce a spěchá dál...

Zatím na náměstí tluče Kahn bičíkem o pravou holítku a vydává úsečný rozkaz: „Muži na tuto stranu! Ženy a děti na druhou! Schnell!“

Bezbranné muže, jejichž svaly se vzpínají hněvem a bezmocí, seřazují a odvádějí z náměstí na okraj města. Rozdělili je do skupin po patnácti, dvaceti, třiceti. Namířené hlavně zbraní je nutí rychle postupovat. Kam? Esesáci již dostali patřičné příkazy. Jen rychle, rychle!

Skupinky mužů z Oradouru jsou hnány do vyhlédnutých stodol: Potaraudovy, Dennisovy, Laudyovy, millardovy, Dessourteauxovy...

Oradourští muži jdou. Jdou po cestách, které byly cestami jejich chlapeckých her. Jdou po cestách, jimiž chodili do polí, které je znaly veselé, někdy i opilé, jindy vážné a zamklé. Jdou po svých cestách. Oradourští muži rychlé řeči a vzrušených nálad. Mlčí a jdou.

Než došli k určeným stodolám, oddělili ozbrojenci jednu skupinu. Ne, nemohou se otočit. Musí jít dál. Jen slyší salvu ran. Spousta kulek provrtala zeď starého domu. Pod ní kleslo prvních třicet mužů... Nečetnou popravčí četu chválí spokojeným úsměvem Kahn. V pravý čas je všude, kde se něco děje.

Od němého průvodu oradourských otců a synů byla oddělena další skupina. U Portaraudovy stodoly. Jeden z esesmanů kopl do jejich vrat a Kahn křičí: „Rychle dovnitř!“ – Třicet mužů, nahananých do stodoly, padá k zemi. Lehký kulomet jim podrazil nohy. Cítí v nich palčivou bolest. Sténají. Nemohou se pohnout. Kdo se pokusí vstát, je zastřelen. Kdo zůstane ležet, žije. Ještě žije...

Před Laudyovou stodolou, v jejímž sousedství prožívá pan Dessourteaux, skrytý pod prkny, chvíle zděšení, propadla popravčí četa rozpakům. Kahn rozčileně přibíhá: „Co je, k čertu, rychle, schnell, schnell!“ A když prsty na spoušti i potom zůstanou nehybnými, vysvětluje Kahn mírněji: „Ti všichni jsou z bandy teroristů. Jsou to prasečí psi. Na, Pfeffer, pal!“ – A Pfeffer spustil lehký kulomet. Muži padají. Nejsou zasaženi do prsou. Jen do nohou, do slabin. Utrpení musí být větší...

Když do štěkotu kulometu vydala stažená ústa výkřiky bolesti, ležel už občan Broussader na zemi. Není zasažen. Nesmí se však pohnout. Na jeho tělo padá postřelený kamarád.

Broussader mu šeptá: „Pière, ani se nehni!“ – Pohnul se. Kulomet znovu zaštěkal. Broussader leží, leží dlouhé chvíle a na něm chladne mrtvý Pière a vedle všichni sténají. Co bude dál?

Výstřely se rozléhají po celém městečku. Ženy a děti na náměstí je slyší v čtyřnásobných odrazech od stěn sevřených domů a v mnohonásobné úzkosti rozechvělých stěn srdcí. To ještě netuší, proč je zbylí Němci seřazují a proč začíná nad městem plout černý dým. Jejich muži, milenci, synové končí svou životní pouť. Přinesené chrastí již vzplálo kolem stěn všech stodol. Hoří už i sláma uvnitř. V ohni a dýmu našli oradourští muži konec svých životů. Konec životů právě teď, když celou zemi proběhla zpráva o invazi...!

Ohromná obětiště, v němž se proměnily stodoly, sténají posledními vzdechy a křičí posledními pozdravy. Zaživa upálení! Jak podivná sklizeň naplnila oradourské stodoly! A esesmani, povzbuzováni Boosem, Barthem – kdo by teď mýsl na všeka jména rozkazujících – dokončují dílo vražedného žhářství. Rychle, rychle! – Lohner již cítil únavu a chtělo se mu od všeho utéci. Boos jej však spatřil a znovu ho nutí nosit slámu. Steger musí znovu a znovu zapalovat. „K čertu, proč to tak mizerně hoří?“

Dessourteaux slyší a vidí zblízka svého úkrytu všecku tu šílenou spoušť. Snaží se nedýchat a přece se celý chvěje. Myslí na své sousedy. Hrával s nimi v karty, pil s nimi, hádal se s nimi. A teď? Upalují je. Vrahové! – Pan Dessourteaux se chvěje strachem i hněvem a ani netuší, že za tu chvíli docela zešedivěl. Jeho vlasy jsou bílé... A broussader? Podařilo se mu setřást ze sebe mrtvého Pièra a v ohni a dýmu utéci do polí. Neviděli ho.

„Po skončení akce s muži se všecky čty shromáždí ke kostelu!“ Tak zněl Kahnův rozkaz. Ke kostelu! – Stál – prostý venkovský kostelík – uprostřed města. Své mše tam sloužil rozvážný abbé Rasouil. Oradourští zde byli křtěni, biřmováni, oddáváni. Teď stojí kostel tiše. Jeho zdi mlčí. Mlčí i zvon. Jen jeho okna vidí smutný průvod. Ženy a děti vedou ke kostelu. A ony jdou, v pláči a zoufalství. Jdou ke svému kostelu. – Dým už zakryl oblohu a doznělé salvy ran dopověděly samy, co ženy a děti si ještě před chvílí nechtěly nahlas říkat: muži to mají za sebou. Co bude s námi?

K zástupu, vedenému Kahnem a jeho muži, jejich uniformy jsou ještě čisté, se shlukují popravčí a žhářské čety od stodol. Jsou všichni špinaví, upocení. Na chvíli by si chtěli oddechnout. V kbelících vody si umývají tváře a ruce. Nahýbají si z lahví, ale nové rozkazy je volají k další „práci“. – Ženy a děti, přes 500 bytostí, nad nimiž se smilovávali i nejkrutější válečníci, musí být nemilosrdně vehnání do kostela. Mladí členové Kahnova mužstva se na ně dívají. Jsou mezi nimi i mladice. Krásné a svůdné i v tom pláči. Teď však není čas na takové myšlenky. Je třeba

nosit novou slámu, dřevo, skládat bedny s náložemi a granáty, pokračovat v díle „očisty“ v prostoru U.

A oradourské ženy s dětmi jdou ke kostelu. Těm starším byl každodenním útočištěm. Mnohé do něho chodily alespoň v neděli. Mnohé sem už dlouho nepřicházely. Dnes do něho vstupují všechny. Takové množství žen a dětí nepojal kostelík ani při poslední návštěvě biskupa. Dnes pojme všechny. Procházejí dveřmi, křížují se, některé poklekají, ale zadní řady se na ně tlačí. Musí vstát a postupovat vpřed. Kostel se naplnil.

Tři ženy využily zmatku a chtěly utéci. Bylo to obtížné, ale kdo by si netroufal? Těch vrahů je přece jen hrstka! Ale kam utíkat, k a m? Do živých plotů. Oddělují usedlosti a jsou dostatečně široké i vysoké. I muži v nich hledali úkryt. Marně. Nepodařilo se to ani třem ženám. Desátník Graff je spatřil dříve, než se mohly skrýt. Dvě z nich zasáhl okamžitě k smrti. Ta první se vzpřímila, zakřičela a klesla k zemi. Graff se zašklebil. Pohlédl na automat a rozchechtal se. Smáli se s ním i dva jiní. Také jim se podařilo několik žen složit dříve, než byly vehnány do kostela. – Lohner, pomalý Alसान, dostal příkaz rozdělat nad nimi, mrtvými i zraněnými, oheň. Bylo to nepěkné. Z pod hořící slámy se na něj mlčky a vyčítavě dívá žena. Lohner ani neví, že je to také Alसानka. Jak to byl zvláštní pohled...!

Kostel je naplněn k prasknutí. Ženy si nemohou ani kleknout. Kočárky s nemluvnaty a zmateně se tlačící děti. Hledají své maminky. A do zad se tlačí další a další. – V zoufalé chvíli se nechtějí vzdát nadějí. Snad je sem nahnaly, aby nic neviděly, aby všechno přečkaly. Nebo snad, nedej Bůh,...? Co vlastně zamýšlejí? Cožpak jim ani kostel není svatým? Cožpak jsou tak strašnými neznabohy? – Ne, nic jim není svatým! – Řada z nich se mezi nimi prodírá. Něco nesou a dávají pod oltář. Bože, oni si tam dupají, jako by to nebylo místo jen pro kněze, pro sluhu Božího! „Tam přece nikdo nesmí! Nesmí!“ – Nedbají jejich křiku, neslyší nářek a prosby, nevidí slzy. Je to možné? Ničím se nedají zastavit. Tvrdě odstrkují ženy a chlapce, kteří se jim staví v cestu. – Pohlédte: krasavice Elsa se staví před jednoho z nich. Trhá si živůtek, nastavuje nahou hrud' a křičí: „Neblázněte, pohani!“ Ale on se jen ušklíbne, strhne jí živůtek i sukni, odstrčí ji a táhne až k oltáři jakousi šňůru. Elsa klesá k zemi, chce šňůru překousnout, ale on do ní kope! Zvíře!

Co dělat? Matky, vtačené až dopředu, posílají děti, aby se skryly za oltářem. Tam se jim snad nic nestane. – Jiné děti se skryly ve zповědnicí. – Do všeho zní pláč nemluvnat, přerušovaný dusivými záchvaty: pláč, křik, šílenství, hrůza. Co jen bude? – Teď tu zůstaly samy. Poslední esesák přibouchl zvenčí dveře...

Některé ženy se modlí a zoufale hledí k svatostánku. – Najednou strašlivý výbuch. Zdi se zatřásly a do kostela padají střely. První mrtvá těla klesají. Rozbitými okny letí granáty! Nové

výbuchy. Ženy s dětmi vyjí, řvou, granáty vybuchují, zabíjejí, zraňují nesnesitelnými bolestmi. Kolik jich kleslo? Teče krev, hoří šaty, vlasy. Znovu rány. Střely provrtávají kočárky, pronikají do prsou, do rukou, do hlav... Ne, toto je peklo, opravdové peklo! V kostele! – Bože, proč jsi nás opustil...?

Ještě mnoho jich žije. Zběsile se vrhají z místa na místo. Šlapou po mrtvých, po zraněných. Padají a znovu vstávají. Opírají se o zdi a pláčou.

Dveře, hlavní dveře vzadu ne a ne povolit! To je šílené. Lidi, Bože, Bože, pomozte! – Vpředu se něco děje. Šaty jim hoří na tělech, ale ony se opírají o dveře sakristie. Povolily. Podaří se jim útěk? Hrůza! Sotva vyběhly ven, srazil je rozštěkaný kulomet svými ranami. Stačily jen spatřit, jak kolem kostela kladou ti Němci slámu a dřevo. Zbytku nešťastnic se podařil návrat do kostela. _ „Prorazte, proboha, hlavní dveře!“

Vzadu zděšená masa těl ve chvílce, kdy zmlkly rány a nepadaly granáty, se opírá o hlavní dveře. První pronikla ven. Žena s dítětem v náručí. Kleká, prosí, spíná ruce. – Tři Němci, střežící hlavní vchod, tlačí pootevřené dveře zpět. Kdosi se zmateně dívá na klečící ženu. Ale přichází „hrdina“, eseshrdina Pankowski a klidně, vidíte, jak strašně klidně, pažbou svého automatu jí roztříštil lebku. Zabil ji i dítě.

Oheň zvenčí už olizuje stěny kostela a proniká svými jazyky rozbitými okny dovnitř. – Nový nápor na hlavní dveře. V okamžiku, kdy se ven prodrala druhá žena, přibíhá velitel Kahn. Žena volá německy: „Já nejsem Francouzka. Jsem z Alsaska.“ – Kahn ji sráží vlastní zbraní. Když klesne, otočí se a řekne jen: „Nechceme mít žádné svědky. Žádné! Rozuměno?“

A nové rozkazy: nosit slámu, nosit dřevo. – Mnohý z vrahů si stěžuje na dřinu: „Proč jsme to raději nepostříleli přímo? Nač takovou otravnou dřinu?“ Ale Kahn je neúprosný. Dokonce kohosi přísně napomíná: „Proč jste tak nečinný, k sakru, copak nemáte už granáty? Schnell, schnell!“

Rychle, co nejrychleji! Boos vrhá granát za granátem do oken. Nový výbuch. Doutnák podpálil nálože pod oltářem. Tam vzadu jsou děti! Ženy, které ještě žijí, hledí na sebe. Všem zbělely vlasy.

Velký výbuch pod oltářem uvolnil zdivo apsidy. Zmučené ženy hledí k otvoru, jímž je vidět kus oblohy a stromu. Po zdi se šplhá jednak z nich. Jak to udělala? Ano, je to paní Rouffancheová. Už se chtěla otvoru, drží se mříže v blízkém okně a skáče ven. – Proč to nejde ostatním? – Stejně je všechno marné! – Můj Bože, Ježíši Kriste! Svatá matko! Notre Dame...!

V koutku u postranního oltáře jsou schouleny dvě bytosti. Těsně přitisknuty ke zdi unikly střelám i granátům. Kolem nich všechno hoří. Malá Jeanette se tlačí k matčinu tělu. Pláče a šeptá a zase křičí a volá: „Mami, maminečko, drahá maminko, vždyť já mám zítra narozeniny a tys mi chtěla dát tu krásnou panenku. Maminko, jaká je? Je krásná?! Maminka mlčí, hladí svou dcerku a v duchu myslí na panenku s červenými líčky a očkama, která se zavírají. Koupila ji včera v obchodním domě v Limoges. Má jasně modré šatečky a tmavé vlásky. Myslí na panenku a najedou se jí dere do mysli obraz chvíle před jedenácti léty. – Poprvé jsem spatřila tebe, má drahá panenko, tebe, Jeanetto a teď...? Mlčí a vzpomíná a Jeanetta pláče. Doplakala. Zahřmělo, zeď se otřásla a je po všem!

Za městečkem v polích, kde zraje obilí, stojí usedlost rodiny Demmeryovy. Ráno z ní vyšly dvě malé děti do školky. Mladší byla čtyřletá, starší šestiletý. Paní Demmeryová je políbila a mávala jim na cestu. Děti se smály a volaly: „Au revoir – na shledanou!“ – Po poledni, když bylo po práci v kuchyni, zaslechla z Oradouru rány a brzo nato viděla oheň a hustý dým. Mé děti! Neklidem a strachem a zase v útěchách stála před domem a vyhlížela. – Děti nepřišly. Ani potom, když utichlo běsnění a zmlkly všechny výbuchy. – Vypravila se polní cestou k městečku. S žíravou úzkostí šla ulicemi. Takřka všecko hořelo. Z domů zůstaly pouhé kulisy. Po ulicích se valí čpavý dým a odkudsi z dálky zní sprostý řev opilců. – Nemyslela na ně. Hledala své děti. Došla až ke škole. V přízemí byla třída školky. Dveře byly dokořán a vystupoval z nich řídký kouř. Úzkost v ní vyrostla k zalknutí. Konečně našla třídu. Nebyly v ní žádné děti. V koutě mezi jinými věcmi ležely opuštěné brašničky jejích dětí. Brašničky a čepice... Venku před školou potkala stařečka Curtvauda. Na její šílený pláč jen mlčky ukázal směrem ke kostelu. Sám – před chvílí – po dlouhém hledání našel mrtvého syna. Ležel mezi doutnajícími mrtvolami napolo spálený v Dessourteauxově stodole. Pan Curtvaud mlčel a paní Demmeryová se v hlasitém pláči potácěla ke kostelu...

Snad právě v té chvíli utíkal z Oradouru kovář Redon. Po celé odpoledne sledoval nešťastný konec z dálky, od svého domku za městem, na návrší. Po celou dobu vedle něho stála slečna Thomasová. Oba viděli padat oběti. Oba viděli oheň hořících stodol a vraždění. – Když ztichly rány, šel Redon sám, aby se podíval. Ale narazil na skupinu esesáků. Zpití slavili svůj „triumf“ na zahradě mezi domy. Otřesen, rychle pospíchal zpět...

Byla již druhá hodina po půlnoci, když vyšel ze svého úkrytu v hluboké zahradní jámě pan Renaud. Nešťastný prostor již docela ztichl. I tlupa opilých vrahů umlkla. – Z úkrytu vyšel i Dessourteaux. Oba se ještě nesetkali. Až ráno.

To byla neděle! Neděle 11. června. V oradourském kostele měl sloužit farář Rasouil mši. Ale kostel je v troskách a v jeho zdech dodýchaly nešťastné oběti: přes 500 žen a dětí.

Mladá Gauthierová se vracela časně ráno do Oradouru k rodičům. Své rodiče a sestru již nenalezla. Zato v ranním šeru potkala po zemi se válejícího opilce v esesácké uniformě. Zpitý do němoty otvíral namáhavě ústa k jediné větě: „Oradour – alles caput.“ – Ohromena nečekanou spouští duchapřítomně sebrala poslední síly a skryla se v nejbližších troskách. Zakryla si oči a plakala. Nechtěla nic vidět.

V městečku zůstala ještě část esesmanů ve „službě“. Dokončovali „odklizovací“ práce. Z úkrytu je sledoval pan Machefer. Unikl osudu svých spoluobčanů jenom zázrakem. Jeho žena s dětmi, dvanáctiletou dcerkou a patnáctiměsíčním batoletem, uhořely v kostele. Dívá se na esesáky a zamženými očima, které již nemohly plakat, vidí s jakým cynismem zakopávají mrtvé tělo paní Dupréové: Vhodili ji do jámy, zasypali hlínou a ruku jí nechali trčet ven...

Většina vrahů Kahnovy roty odtáhla již v noci do blízké obce Nieuil. Tam pokračovala v orgiích a pitkách. – Někteří Nieuilští se vydali do Oradouru. Včera slyšeli výbuchy a viděli množství dýmu, který plul pod oblohou. Nemohli se dívat na opilé esesáky. Hulákali, cpali se pečenými kuřaty, pili a zpívali. Nemohli se na ně dívat, když se dělili o kořist, nakradenou jejich oradourským známým, přátelům a příbuzným. Poznávali jejich věci a děsili se z toho, s jakou hrubostí se dělil o cizí skvosty a peníze. Zavírali okna a dveře a zadními vchody, přes zahrady a pole odcházeli k Oradouru. Někteří došli až do zničeného městečka, až ke kostelu. – Tam v strašném pláči leží na zemi paní Demmeryová. S nikým nemluví. – Nepromluvila slůvka ani s Dessourteauxem, který sem přišel ráno první. Teď stojí mrtvě u zpověnice. Dívá se na dvě mrtvolky dětí, spečené k sobě v pevném objetí. – Nieuilští se odvracejí. Svírá je úzkost. Stydí se za to, že ještě žijí, zatímco v kostele leží mrtvá těla žen a dětí nakupená do výše lidské postavy. Ubohé ženy, ubohé děti, nešťastný Oradour!

Rolník Hyvernaud přišel do Oradouru již o půl páté ráno. Hledal své děti. Našel jen jedno. Stojí nad zuhelnatělým tělíčkem, líbá mu zčernalou tvář a rukou si utírá slzy i pot hrůzy. Mrtvé dítě má jednu nohu vykloubenou. Na druhé se houpe dřeváček. Hyvernaud nese své dítě v náručí a hledá druhé. Od mrtvolky k mrtvole jde a jde a nenalézá. Ani za oltářem nebylo mezi dvaceti dětmi, které zde včera doufaly nalézt bezpečí. Hyvernaud hledá znovu a znovu. Je zmožen pohledy na tolik mrtvých těl a tělíček. Usedá na zem, klade své jediné nalezené dítě do trávy a balí je do prostěradla. Těžce vstává a s mrtvým dítětem v náručí jde ztěžklým krokem ulicemi prázdného městečka. Nedívá se ani vlevo ani vpravo. Nevidí, že jde kolem mrtvé ženy odhozené přes jámu. Leží natažená jako mostek a přes ni křížem krážem jsou naházeny vnitřnosti z krávy. Hyvernaud

nevidí a neslyší volání: „Hyvernaude, kdybys to viděl, tady za domem, vhodili ti strašní lidé do žumpy paní Joyeuxovou a její dítě.“ – Hyvernaud nevidí, neslyší. Jen jde a nese v bílém prostěradle své mrtvé dítě domů, k manželce, a hlasitě pláče. – Proti němu kráčí od nádraží pan Levignac. Přijel až z Avignonu. Přijel se podívat na své dva syny, školáky. Nedávno je sem poslal, aby zde byli v bezpečí! – Již ve vlaku o všem slyšel. Nepřestal doufat, nechtěl věřit. I teď ještě doufá. Oči má ještě bez slz. Ještě vidí tu mrtvou ženu poházenou zvířecími vnitřnostmi. Stahuje se mu hrdlo. Cítí pot na svém čele, ale spěchá dál. – Syny už mezi živými nenalezl. Oba zahynuli v kostele. Jedenáctiletý i šestnáctiletý. – Toto není možné! Na to se nelze dívat. Ne, to není možno snést. Levignac odchází. Musí odtud utéci. Pospíchá zpět. – Na kraji městečka potkává ženu s vlasy bílými jako mléko. Neví, kdo to je, nezná paní Rouffancheovou a neví, že ona jediná přežila včerejší spoušť v kostele, ona jediná mohla utéci. Levignac jen vidí, že tu dnes bloudí v troskách a volá, zoufale volá: „Chci zemřít, nechci už žít! Je toho příliš mnoho. Nevydržím to!“

Nieuilští se zvolna vracejí do své vsi. Zklíčení, bezradní, s obavami, zda ti vrahové, kteří se dnes roztáhli mezi jejich domy, nebudou pokračovat ještě u nich... Vracejí se a slyší příšerný zpěv. Zpěv opilých vrahů. Hulákají písně plné zvrácené sentimentality a nelidské surovosti. Nieuilští slyší a mnozí i rozumí jejich písní: „Půjdeme pochodem dále, až budou ze všeho trosky...“ Vědí už, jaké trosky nechali v Oradouru. Nemohou však pochopit, proč mohou zpívat píseň o domově. „Doma, ach doma, ach to bude shledání...“ Cožpak mohou mít tito zde domov? Mezi lidmi?

Velitel Kahn popřál svému mužstvu oddechu. Popřál jim bohaté kořisti. Sám nepřišel zkrátka. Myslí na svůj zisk i na to, že musí neprodleně podat hlášení veliteli pluku. Spěšně vstává a svému písaři podává láhev: „Na, Helmut, napij se a piš!“ – Opilý hlas diktuje a psací stroj odklepává:

Denní hlášení z 10./11. 6. 1944.

4. regiment tankových granátníků SS „Der Führer“ pokračoval 10., 11. 6. 1944 v očistné akci v prostoru U.

I./SS „DF“ nastoupil dne 10. 6. 1944 ve 13,30 hodin k Oradouru a obklíčil obec. Po prohlídce obce byla tato vypálena. Téměř v každém domě bylo uloženo střelivo. Dne 11. 6. 1944 nastupují dvě roty z Nieuil k Chateaux. Teroristé opustili obec již v noci z 10./11. 6. 1944.

Výsledek: 548 mrtvých na straně nepřítele.

-1/1 vlastních zraněných.

Kahn se ptá: „Hotovo? – Dobrá. Pod to jako obvykle F. d. R. d. A. a pod to Hauptmann.“ – Dodiktoval, napil se a spokojeně se protáhl. Věděl, že hlášení není pravdivé. V Oradouru nebyli ani teroristé ani tam nebyla žádná munice. Ale věděl, jak takové hlášení musí vyhlížet. – Potom se

ještě zamyslel: Měl jsem tam psát, že odtáhli? Neměl jsem napsat, že jsme je pobili? – Ale což! Mrtvých je stejně dost!

Ani to číslo o počtu mrtvých nebylo pravdivé. Jen identifikovaných mrtvol bylo o stovku více: 648. – Šest set čtyřicet osm nevinných mrtvých. Mezi nimi přes 500 žen a dětí!

V Oradouru před zničeným kostelem stojí v nešťastném nedělním ránu abbé Rasouil. Vedle něho pan machefer. Abbé ztichle hledí přes hromadu mrtvol dovnitř do chrámu. Nemůže dohlédnout svatostánek, před nímž měl sloužit mši nekrvavé oběti Spasitele. Mlčí a hledí na zčernalou krev svých farníků. Pan Machefer je neklidný. Nemůže si pomoci. Musí se abbého stále a stále ptát: „Můj drahý abbé, musíte mi odpovědět. Jak se na to mohl Bůh dívat? Odpovězte!“ Abbé Rasouil mlčí. Dlouho mlčí a hledí na tu spoušť. Pak se shýbne a zvedne ze zdupané trávy zlomený kvítek. Otáčí jím mezi prsty a tiše, tichounce říká: „Bůh může odpustit všechno, ale toto zde nikdy!“

K 20. výročí tragédie Oradouru